

פרשת כי תשא

הליכות עולם לוי

(חבקוק ג' ו')

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

זמן ר"ת	צאת השבת	חלקת נרות	לוח אור החיים
18:43	18:05	17:13*	י-ם
18:39	18:02	17:10	ת"א
18:40	18:02	17:11	חיפה
18:42	18:05	17:13	ב"ש

* לנוהגים 40 דק': 16:53

ירידה לצורך עליה

רָשַׁע, וכמו שפירש המצודת דוד: כל דבר תקלה ורשע, באה על ידי רשעים, ע"ש. וכן הוא בכל מעשיהם שגורמים רעה לעולם. ואמנם הקב"ה בורא העולם ומנהלו בראו לתכלית אחת, והיא גילוי שכינתו יתברך בעולם על ידי עם ישראל, ובכל רגיו ורגע שהקב"ה מסובב העולם על כל תהפוכותיו, מטרתו ותכליתו אחת היא להביא את העולם לתיקונו המושלם, ואמנם נמצאים בדרך מפריעים והם החוטאים שכביכול מונעים מלהביא את העולם אל תכליתו ושלמותו, ואמנם גם אותם ברא ה' יתברך וגם אותם לקח בחשבון, ובחכמתו יתברך הנעלית מכל חכמה, מסובב שמטאיהם של ישראל שכאמור אמורים להיות מונעים את שלמות העולם וממילא גם את מעלתם האישית, מוליד הקב"ה תיקון לחטא, והתיקון לחטא מביא אותם למעלה הרבה יותר גדולה מזו שהיתה להם קודם החטא, ולא עוד אלא שזה עומד להם הלאה לדורות להגן ולסוכך עליהם מפני הרעות.

וכמוכן שכל זאת מחיבתו הגדולה שמחבב הקב"ה את ישראל, וכאשר נתבונן נראה שזאת החיבה היא לחוטאים שבישראל, שהרי מהם מוציא תועלת כזו גדולה, וכבר ראינו במאמר לפרשת תצוה כמה הקב"ה מחבב ואוהב את החוטאים על אף שחטאו, והכל מפני שהם עם בני ישראל, ולכן למרות שבדאי יענשו על חטאיהם כפי מה שעשו, מ"מ מאהבתו הגדולה אליהם מציא להם תיקון ועליה מתוך החטא, שלא ישקע בחטא ויאמר אבד סברי ובטל סיכויי, אלא ישתמש בתיקון וממנו יתעלה יותר ויותר.

ובזה נבין דברי המדרש, שבעוד שאנו מזועזעים ממעשה העגל, באים רבותינו ומאירים את עינינו לראות בעין טובה על מה שבסופו נגרם ממנו, ואומרים לנו שכל מצות התרומה במקדש היתה בזכות אותו החטא, שכן "בזכות" חטא העגל נצטוינו לבנות את בית המקדש, ולהקריב בו קרבנות, ולהביא תרומה למקדש אחת בשנה והכל לכפר על נפשתיכם כדברי התורה, כמה התעלות והתקרבות וזכות, וכל זה נולד בחסדי הבורא יתברך מחטא העגל. ולדוגמא מביא לנו המדרש את חטא השבטים במכירת יוסף שממנו נולד פרנסת כל ישראל, ועל פי דבריהם נוכל להוסיף שגם ירידתם של ישראל למצרים, הגם שהיתה מחמת חטאים ועוונות שהיו צריכים לתקן, מ"מ היא הביאה אותם לידי קבלת התורה ועליה לארץ ישראל, אך לא כאשר ירדו בלי תורה ומצוות, אלא עליה לארץ ישראל כעם ישראל, עם תורה ומצוות ובית המקדש.

אך בל נשכח את סוף דברי רבותינו, אם ממעשה עבירה בסופו של דבר בחסדי הבורא צומחת כזו זכות והתעלות, קל וחומר ממצוות וזכויות כמה דרגות ומעלות נפלאות משיגים ומתעלים עם ישראל, ואם העבירה באופן עקיף מקרבת את ישראל לאביהם שבשמים, קל וחומר המצוה שבאופן ישיר מחברת אותה ומרוממת אותה.

אחים יקרים, ללא ספק גם אנו בגלות נמצאים בירידה עצומה, וכמה שנרצה להתעלות מציאותינו בין הגוים ובין כל תועבות העולם גורמות לנפילות קשות בקדושה ובטהרה של עם ישראל, אך יש לנו הבטחה שתיקון העבירות גורמות תוצאות חיוביות וכ"ש הזכויות, יכולים אנו להתעודד שהגלות הזאת תביא אותנו לידי מעלות גדולות ועצומות, וזו בעצם כל מטרת הגלות, להכין את העולם לבואו של משיח צדקנו, נשתדל בתיקון מעשינו ונוסיף זכויות על זכויותינו ומהם נתעלה עליו גדול גדול בביאת משיח צדקנו. אמן.

בפרשתנו אנו קוראים על החטא החמור ביותר בתולדות ישראל, הוא חטא העגל, בו סך הכל לאחר שלושה חודשים מיציאת מצרים, וארבעים יום אחר מתן תורה, וזבחים ישראל לעגל ואומרים לו אלה אלוקיך ישראל אשר הוציאוך מארץ מצרים. ובכל ספרי הדרוש מדברים בגנות החטא, ומה הביא לו ומה תיקונו, וגם אנו הלכנו בדרכם וכתבנו על כך (עיין בספר ויאמר דוד פרשת כי תשא ג' מאמרים). אמנם מצאנו בדברי רבותינו הסתכלות מפליאה ביותר על חטא העגל ותוצאותיו, אשר יש בה כדי להחיות נפשות עייפות דוויות וסחופות מהגלות הנוראה אשר כל הסימנים מורים שאנו נמצאים בסופה, [ודוקא הסוף הכי קשה והכי מעייף, וכמו שבסוף שבוע מצטברת עייפות כל השבוע, כך בסוף הגלות מצטברת עייפות של הגופות והנפשות, עייפות רוחנית וגשמית כאחת], לרומם כל אחד מאיתנו ממעשינו, ולהעלות אותנו מעלה מעלה, לכוין כל מעשינו לבורא יתברך, ולהרבות זכויות ומעשים טובים.

במדרש תנחומא (כי תשא סוף אות ב') על הפסוק האמור בתחילת פרשתנו כי תשא את ראש בני ישראל, אמרו רבותינו: בא וראה חיבתן של ישראל, שעבירותיהן מביאן לידי מעלות גדולות, ואם עבירותיהן כך זכותיהן על אחת כמה וכמה, אתה מוצא כששלח יעקב את יוסף אצלו אחיו כיון שראו אותו ויאמרו איש אל אחיו הנה בעל החלומות הלזה בא, ועתה לכו ונהרגוהו, ואח"כ השליכוהו לבור, ולבסוף מכרוהו לישמעאלים, אמר ר' יהודה בר שלום, ישיבה אחת שישבו בעצה אחת למכור את יוסף כלכלה את העולם שבע שנים בשני רעבון, אם עבירותיהן כלכלה והעמידה את העולם, וזכותיהן על אחת כמה וכמה, ואף כאן מי גרם לשבטים בפרשת שקלים שיתנו כופר נפשתיהן, מעשה העגל, ואם חטאה גדולה שעשו גרמה למצוה ולזכות, מצוה שהן עושין על אחת כמה וכמה. עכ"ל.

ולכאורה דברי המדרש תמוהים, וכי העבירות מביאות לידי מעלות, והלא העבירות מרחיקות את האדם מעל הבורא יתברך, וכמו שנאמר בנביא (ישעיה נ"ט ב') פִּי אִם עֲוֹנֹתֶיךָ הִיוּ מְבַדְלִים בֵּינְךָ לְבֵין אֱלֹהֶיךָ וְחַטָּאוֹתֶיךָ הִסְתִּירוּ פְּנֵיךָ מִפְּנֵי מִשְׁמוֹעַ. והיאך קשורה חיבתן של ישראל לגרם שהעבירות יביאו למעלות, וכי משוא פנים יש בדבר, הלא עבירות הם מגונות בין של ישראל בין של הגוים.

ולפני שנבאר דברי המדרש חשוב להדגיש, שכל עבירה שבין ישראל עושה הוא גורם קלקול גדול בכל העולמות, וכמבואר בדברי רבותינו הקדושים בזוהר ובמדרשים, וכל אדם יראה זאת כאשר יתבונן בתורה כמה הפסד ונוק מגיעים מן החטא לפרט ולכלל, ודוגמא פשוטה לזה בפרשתנו כמה חטא העגל הרחיקה את בני ישראל מהבורא יתברך שסרה השכינה מהם, והרחיקה את התורה מהם שנשתברו הלוחות, והוץ ממה שמתו כשלושת אלפי איש מן העם נענשו לדורות עד שאמרו רבותינו (סנהדרין ק"ב). שאין לך כל פורענות שבאה לעולם שאין בה חלק כפרעון גם על חטא העגל, ולכן לא ידמה אף אדם שיעשה עבירות וזוה רצון ה' להביא תיקונים לעולם, אלא ידע נאמנה שכל זה וכיוצא בזה מחשבות של יצר הרע המדברים מתוך גרונו ורוצות לפתותו לעבור על התורה באיצטלא של מצוה.

וכעת ניגש לבאר דברי המדרש, כידוע כל מעשי האדם בעולם יש להם השפעה רבה בכל העולמות, אם הוא טוב מביא טובה לכל העולם ואם הוא רע מביא רעה לכל העולם, וכבר אמר דוד המלך ע"ה (שמואל א', כ"ד י"ג) פֶּאֶשֶׁר יֹאמֵר מִשֵּׁל הַקֶּדְמִי מִן־שָׁעִים יֵצֵא

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

להצלחת חן בת רחל ולהבדיל לעיני משה בן הרוש בן אסתר

הליכות והלכות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג).

הליכות לליל שבת (המשך, סעודה ראשונה)

[ונראה שמפני כן לא חוששים כיום כלל לדברי הגמרא, מכיון שהכל מביאים המים לביתם, ויצא מפיו של רבנו האר"י שיותר אין חשש לשנות מהם ורק טוב לשפוך ולא חובה, לכן אין נהרים בזה, כן נלע"ד].

קס. ובכל זאת לאלו הנוהרים בכך, נזון בכמה דברים, לכאורה מדברי הגמרא נראה שצריך לשפוך מן הכד ולא מכל כוס וכוס, שהרי אמרה לשפוך מפי הכד, אולם מדברי האחרונים הנזכרים בהלכה קנ"ח נראה שהבינו שזה נאמר על כל כוס ששותה, וכמו שנראה בסמוך. עוד כתב המטה משה (סי' שנ"ה) שהרוצה לשנות מים לצמאו שצריך לברך, תחילה ישפוך מים מן הכלי ואח"כ יברך. וכתב הכנסת הגדולה הטעם משום הפסק בין הברכה לשתייה, והביא דבריו האליה רבה (סי' ר"ב אות א' בסופו) וכתב ויותר נראה לי הטעם משום ביזוי ברכה. והביאו בשערי תשובה (סי' ר"ב סוף אות א'). והאחרונים הנזכרים, כה"ח (ע"ש), והבא"ח (ע"ש). [ומכל זה מוכח כאמור שהיו שותים מן הכוס ואע"פ כן שפכו מעט קודם שתייה, ואפשר שדוקא מן הכוס הראשון ששתו מן הכד אך לא משמע כן]. כמו כן מדברי הגמרא משמע דוקא מים ולא שאר משקים, שהרי נאמר במפורש השותה מים, וכ"כ בספר פסקי תשובות (סי' ר"ו הערה 40), אלא שהביא שהיו שהקפידו בכל משקה שיש בו מים. ולכל הדעות במשקאות שאין בהם מים, כגון מיצי פירות, אין שום צורך לשפוך מהם.

קסא. בספר כף החיים (פלאני סי' כ"ד אות מ') כתב בשם הרב ספר הברית שישפוך ממנו מעט מים על הארץ שלש פעמים, כמו שאמרו חכמי האמת, והוסיף הרב וז"ל: ואני אומר שישפוך מעט מן המעט, ובפרט כשהוא בבית חבירו, שלא יקוצו בו, השופך מים על הרצפה ועל גבי קרקע ויתלכלך, וגם יהיה כלאחר יד, שלא יהא נראה לעין כל. עכ"ל. ומשמע שלפי דברי ספר הברית צריך ג' פעמים לשפוך מן הכלי על הארץ, אך לא נראה כן מדברי הגמרא ורבנו האר"י, אלא די בפעם אחת. וגם מדברי הגמרא ורבנו האר"י נראה שאין צריך בדוקא על הארץ, שהרי לא הזכירו על הארץ, ולכן נראה שגם מועיל לשפוך מעט לתוך כוס ריק, ואותם מים שבכוס ישליכים אח"כ לכיור. [ומה שכתב רש"י בחולין (ק"ה: ד"ה דשדו) על הארץ, מפני שזו היתה המציאות, ורצפת בתיהם היתה הקרקע ועליה היו שופכים משקים סרוחים וכיו"ב ובה היו נבלעים, שכן לא היה להם כיור ומערכת ביוב]. ומ"מ גם בימינו מי שזורק לכיור נחשב כזורק לארץ שכן הכיור מחובר לקרקע, והמים שבו נופלים בסופו של דבר לקרקע. [ואין בזה עדיפות מלזרוק על הארץ, שכן הקרקע שלנו היום מרוצפת והזורק על גבי אינו זורק על הקרקע ממש אלא למחובר לקרקע ובפרט אם גר בבנין קומות].

קסב. מדברי התוס' (חולין ק"ו: ד"ה חנהו, לפי תירוצם השני) מבורר שצריך השותה בעצמו לשפוך, ולא יועיל שאחר ישפוך בשבילו. ונראה שאין כונתם שכל אחד שישתה ישפוך אלא כיון שהראשון ששתה ושפך מועיל לכולם, ולמעט מי שאינו שותה שלא יועיל שישפוך בשביל כולם. [וכך מוכח מדברי הגמרא (ע"ש ק"ו). שכאשר ראה אותם השד שהם שופכים מן הכד, אמר שלא היה צריך להתעכב בנהר עד שילכו המים הרעים עם המזיקים, כי הם נוהרים, משמע שמן הכד לבד מועיל לכולם, ודו"ק. ומ"מ לאלו האחרונים שסוברים שצריך בכל כוס לשפוך מעט ממנו, אפשר שמועיל שהאחד ישפוך בשביל חבירו, ובפרט שלפי רבנו האר"י אינה אלא זהירות טובה].

היות והזכרנו בסוף העלון הקודם דין מים שאחר אכילת דגים שכיום אין בהם סכנה, נזכיר עוד מהסכנות הקשורות לשתיית המים הנזכרות בדברי רבותינו, והעולה מהם למעשה.

קנז. מצאנו בדברי רבותינו בתלמוד כמה אזהרות על שתיית מים: האחת, במסכת פסחים (ק"ב:), לא ישתה אדם מים לא בלילי רביעיות ולא בלילי שבתות, ואם שתה דמו בראשו, מפני סכנת רוח רעה. ועוד אמרו (ע"ש), לא ישתה אדם מים לא מן הנהרות ולא מן האגמים בלילה ואם שתה דמו בראשו וגם הוא מפני סכנת רוח רעה (הנקראת שברירי), ע"ש. ובמסכת עבודה זרה (י"ב:) אמרו: לא ישתה אדם מים לא מן הנהרות ולא מן האגמים לא בפיו ולא בידו אחת ואם שתה דמו בראשו מפני סכנת עלוקה. ועוד אמרו (ע"ש), לא ישתה אדם מים בלילה ואם שתה דמו בראשו מפני סכנת רוח רעה. ועיין בדברי הגמרא כל מיני תקנות להתיר שתיית המים למי שצמא בזמנים אלו. ובשו"ע (זו"ד סי' קט"ז) בדיני דברים שיש בהם משום סכנה, לא הזכיר מכל אלו דבר, ורק הרמ"א (שם בהגהת סי' ה') כתב: וכן אסרו לשנות מים מן הנהרות בלילה או להניח פיו על קלוח המים לשותה, כי דברים אלו יש בהן חשש סכנה. עכ"ל. והיינו סכנת עלוקה המוזכרת במסכת עבודה זרה. [כן כתב בפרי חדש (שם אות ט'), ועיין שם עוד שכתב שכיום נתמעטה הרוח רעה ודשו רבים בדבר, ולכן לא חוששים לשנות בליל רביעיות ושבתות, ע"ש. אמנם בשו"ע הרב (הו"מ סי' י' סי' י"ד) הביא כל הדינים האלו להלכה, אך בספר אמרי יעקב (שם ס"ק י"ט) על שו"ע הרב להגרי"מ שטרן שליט"א, הביא דברי הפר"ח שכיום לא נוהגים דינים אלו, אך במהכ"ת לא נראה שזו דעתו של הגר"ז זצ"ל בעל שו"ע הרב, שהרי הביא את הכל להלכה].

קנח. עוד אמרו רבותינו במסכת חולין (ק"ה:): השותה מים מפי הכד, ישפוך תחילה מן המים משום מים הרעים, והיינו שמא שתה מהם שד ובכדי שלא יזיקו המים תקנתן לשפוך מהם תחילה. וכתב המהרש"ל (ים של שלמה חולין פ"ח סוף אות י"ב) כתב ששמע שגם בזמן הזה נוהרין בזה, והיינו שאינו מן הדברים שנשתנו הטבעים מזמן הגמרא לזמננו. ואחרונים רבים הביאו להלכה דין זה האחרון שקודם שישתה ישפוך מעט, שכ"כ המטה משה (סי' שנ"ה), ובשו"ע הרב (ע"ש) ועוד רבים, והביאו דבריהם רבותינו האחרונים המשנ"ב (סי' ר"ו ס"ק י"ב), וכה"ח (סי' קנ"ז סוף אות י'), והבא"ח (ש"ד בלק אות ג'). ואולם מנהג העולם אינו כן, ואפילו המדקדקים אינם נוהרים בכך, וכנראה מפני שכיום איננו שותים מן האגמים והנהרות, וגם הרוח רעה אינה מצויה, וגם דשו בדבר רבים ושומר פתאים ה'. [וכמו שכתב הפרי חדש שהבאנו לעיל, ועיין עוד בסמוך מה שנכתוב בזה בשם רבנו האר"י].

קנט. ואמנם רבנו המהרז"ו כתב בשם רבנו האר"י בשער המצות (פרשת עקב, דף מג ע"ב) וז"ל: יהיה מורי ז"ל מזהיר אותנו מאד שלא נשתה המים ההם בפה, רצונו לומר שלא יניח האדם פיו על המעיין עצמו וישתה, אבל בלכתו למעיין ישהה מעט כל שהוא ואח"כ יקה המים בחפניו וישים בפיו, ואמנם אחר שכבר נעקרו מים מן המעיין או הבור והובאו לבית אין חשש כלל לשנות מהם. ועם כל זה טוב הוא לשפוך מעט מים קודם שישתה וכנזכר במסכת חולין דף ק"ה. עכ"ל. ומדבריו נראה שאחר שהביא את המים לבית אין יותר חשש לשנות מהם משום רוח רעה, אלא שבכל זאת כתב שטוב להזהר בדברי הגמרא בחולין.